

אזרחות

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים ורבע.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים:

פרק ראשון	–	(14x1)	–	14 נקודות
פרק שני	–	(13x1) + (9x3)	–	40 נקודות
פרק שלישי	–	(12x2)	–	24 נקודות
פרק רביעי	–	(11x2)	–	22 נקודות
סה"כ	–		–	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בסיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "סיוטה" בראש כל עמוד סיוטה. רישום סיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2:

1. בישיבת הממשלה נערך דיון בעניין תכנית לפיתוח תחבורה מהנגב והגליל אל מרכז הארץ. כמה מהשרים שהשתתפו בדיון התנגדו לתכנית בטענה שהיא יקרה מדי. בסיום הדיון נערכה הצבעה. תשעה עשר שרים הצביעו בעד התכנית, ארבעה התנגדו ואחד נמנע. לאחר אישור התכנית קרא ראש הממשלה לשרים להסביר לציבור את ההחלטה שהתקבלה. כאשר הוצגה ההחלטה בכלי התקשורת הצדיקו אותה כל השרים, גם אלה שבזמן הדיון התנגדו לה.

א. ציין והצג את העיקרון הדמוקרטי שבא לידי ביטוי בהליך לאישור התכנית בישיבת הממשלה. הסבר כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג את סוג האחריות שבה נהגו שרי הממשלה (אחריות מיניסטריאלית או אחריות משותפת). הסבר כיצד סוג אחריות זה בא לידי ביטוי בקטע.

2. חברי כנסת הגישו הצעת חוק ולפיה תיאסר מכירת חטיפים בבת ים ספר, ותוגבל מכירה של מוצרי מזון שעלולים לגרום להשמנה ולמחלות הנובעות ממנה. כמו כן הוצע לחייב בתי ספר ללמד מהי תזונה נכונה ומהי החשיבות של הימנעות ממזון שעלול להזיק לגוף. בעקבות פרסום הצעת החוק באמצעי התקשורת טענו בני נוער חברי מועצות תלמידים שבהצעה זו השלטון מתערב בחייהם באופן משפיל ופוגע. לדעתם, בני הנוער בוגרים דיים כדי להחליט בעצמם אילו מוצרי מזון לאכול בבית הספר. על כן הם דרשו להסיר את הצעת החוק מסדר היום של הכנסת.

א. ציין והצג זכות שהצעת החוק באה להגן עליה.

הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג זכות של בני הנוער שעלולה להיפגע, אם תתקבל הצעת החוק.

הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

פרק שני (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות:
על שלוש מהשאלות 3-7 (לכל שאלה – 9 נקודות)
ועל אחת מהשאלות 8-9 (לשאלה – 13 נקודות).

ענה על שלוש מהשאלות 3-7 (כתוב לפחות 2-3 משפטים בכל תשובה).

3. הצג אחד מהחוקים האלה: "חוק חג-המצות" או "חוק יסוד: מקרקעי ישראל".

4. הצג את המושג "שאלתה".

5. הצג שני מרכיבי זהות של הערבים בישראל.

6. הסבר את החשיבות של הסמכות של נשיא המדינה להעניק חנינה.

7. הצג שני סוגים של תרבות פוליטית במשטרים דמוקרטיים.

ענה על אחת מהשאלות 8-9.

8. הצג את שיטת "דין הדם" כדרך לרכישת אזרחות.

הסבר כיצד שיטת "דין הדם" באה לידי ביטוי בתוכן של הכרזת העצמאות.

9. הצג את המושג "זכויות מיעוטים" (זכויות קבוצה).

הסבר כיצד חוקה במדינה דמוקרטית מגנה על זכויות המיעוטים (זכויות הקבוצה).

פרק שלישי (24 נקודות)

בפרק זה שני קטעים: אם למדת את הנושאים שבאשכול א' (הרחבה בנושא מדינת ישראל כמדינה יהודית), קרא את קטע 1, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.
אם למדת את הנושאים שבאשכול ב' (הרחבה בנושא פוליטיקה וממשל בישראל), קרא את קטע 2 (בעמוד 5), וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

קטע 1

המתאה החברתית שהחלה בקיץ 2011 היא עבורי התגשמות של חלום. בעיני רוחי אני רואה הפגנה שבה מאות אלפי יהודים חילוניים ודתיים דורשים לעשות צדקה ומשפט בארץ. אני סבור שהציבור הדתי, שנעדר הקיץ מההפגנות, צריך היה להצטרף למתאה ולהיאבק למען הרעיון שכל אדם זכאי שהמדינה תספק לו תנאים להתפתחות אישית ולקיום בכבוד. לדעתי, זו המהות של מדינה יהודית, שהערכים המרכזיים בה הם טוליריות, שותפות ואחריות קהילתית: אם אני צריך לבחור בין מדינת הפרטה לבין מדינת רווחה אני בוחר במדינת רווחה.

החברה הדתית, שמצטיינת בחיי צדקה, יכולה להוות דוגמה לדרך שבה יש לפעול לקידום מדיניות של צדק חברתי. לא, כאדם דתי חשוב שמוסדות הציבור בישראל יפעלו על פי ההלכה וברוח התורה. כך למשל לא די בתעודת כשרות למסעדה, ראוי גם שהמסעדה תשלם לעובדיה שכר מינימום. כך יתממש רעיון הצדק החברתי ברוח היהדות.

לדעתי, הסדר הסטטוס קוו הקיים במדינה אינו מצליח להפחית את המחלוקות בין דתיים לחילוניים. חוגים דתיים שואפים שלמדינה יהיו מאפיינים דתיים כפי שנקבע בהסדר זה, וחוגים חילוניים מבקשים לצמצם מאפיינים אלה, שאינם מתאימים לתפיסת עולמם ולאורח חייהם. אני רואה במאבק למען הצדק החברתי הודמנות לשיטת פעולה ולהסכמה בין דתיים לחילוניים שבעתיד עשויה להביא אותם להסכמה גם בנושא דת ומדינה.

(מעובד על פי מאמר באתר "בית מורשה". אוחר בתאריך 20/9/11)

ענה על שתיים מהשאלות 10-12 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג), עליך לענות על פי מה שלמדת, ולא על פי הקטע.

10. הצג את המושג "מדינת רווחה".

הסבר כיצד המושג "מדינת רווחה" בא לידי ביטוי בקטע.

11. הצג את הגישה "מדינה דתית לאומית" בנוגע לאופייה הרצוי של מדינת ישראל.

הסבר כיצד גישה זו באה לידי ביטוי בעמדה של כותב המאמר.

12. הצג את המושג "הסדר הסטטוס קוו".

הסבר את הטענה של המתנגדים להסדר הסטטוס קוו, המוצגת במאמר.

(אפשר להסביר באמצעות דוגמה).

/המשך בעמוד 5/

אם למדת את הנושאים שבאשכול ב' (הרחבה בנושא פוליטיקה וממשל בישראל),
קרא את קטע 2 וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

קטע 2

נכחתי בהפגנה למען צדק חברתי. לדעתי, המשמעות של צדק חברתי צריכה לבוא לידי ביטוי במחויבות של מדינת ישראל לרנוחת כל תושביה. עליה לדאוג לחלוקת משאבים הוגנת ולמימוש הזכות לקורת גג, ללא הגבלת בנייה ליהודים לערבים.

הרשויות המקומיות בישראל הותרות לפיתוח מהיר ורצות לתת לתושביהן שירותים חברתיים ברמה נאותה, אולם לעתים הן מתקשות לעשות זאת. יש רשויות מקומיות שמתמודדות זה שנים עם מערכת שלטונית שאינה מקצה להן די משאבים, ומעכבת אישורים של תכניות מתאר והיתרי בנייה שאמורים לתת מענה לצרכים של האוכלוסייה. כך נפגעו השירותים שהרשויות המקומיות צריכות להעניק לתושבים. כיום צעירים נוטשים את יישובי הפריפריה בגלל מחסור בדיוור או בגלל היעדר מקורות תעסוקה. פעילות המפלגות בכנסת אינה פותרת את הבעיות החברתיות, והמאבק האישי לשינוי המדיניות מנוהל בידי ארגונים חברתיים ברחבי המדינה. ארגונים אלה פועלים למציאת פתרונות לבעיות החברתיות, ודורשים מהממשלה לשנות את מדיניותה ולהקצות משאבים רבים יותר לחינוך, לתרבות, לתעסוקה ולשיפור תשתיות התחבורה. אני מקווה שמאבקם יצליח לחולל שינוי שיגרום לאוכלוסייה צעירה להתיישב בפריפריה ולבנות בה את ביתם. כך יוגשם הצדק החברתי שכולנו מצפים לו.

(מעובד על פי מאמר באתר "התחברות" - ת"ט. אוחד בתאריך 20/9/11)

ענה על שתיים מהשאלות 13-15. (לכל שאלה - 12 נקודות).

שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג) עליך לענות על פי מה שלמדת, ולא על פי הקטע.

13. הצג את המושג "מדינת רווחה".

הסבר את העמדה של כותב המאמר כלפי מדינת רווחה.

14. הצג את התלות של השלטון המקומי בשלטון המרכזי.

הסבר כיצד התלות של השלטון המקומי בשלטון המרכזי באה לידי ביטוי בקטע.

15. הצג את המושג "קבוצת אינטרס".

הסבר כיצד מושג זה בא לידי ביטוי בקטע.

/המשך בעמוד 6/

פרק רביעי (22 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 16-19 (לכל שאלה – 11 נקודות).

16. בקיץ האחרון השתתפו מאות אלפי אזרחים בישראל בהפגנות המוניות. המפגינים קראו לממשלה לפעול לשינוי סדר העדיפויות הלאומי וליוזם הוזלה של מחירי הדיור ומוצרי הצריכה. המפגינים טענו שבתהליכי קבלת החלטות כלכליות, על הממשלה להתחשב בדעת הקהל ולממש את רצון הציבור.

— ציין והצג עיקרון דמוקרטי שבא לידי ביטוי באירוע המתואר.

הסבר את תשובתך על פי הקטע:

17. לרגל שנת השפה העברית הציעה אחת מחברות הכנסת לשרים ולחברי כנסת להחליף את השמות הלועזיים שלהם לשמות עבריים (=לעברת). לטענת חברת הכנסת, השם העברי מבטא עבור הציבור היהודי את הקשר לתרבותו ולמורשתו. צעד זה יממש את החזון של דוד בן-גוריון, ראש הממשלה הראשון, שראה בשפה העברית מאפיין חשוב של ישראל כמדינה יהודית.

— ציין והצג את סוג הלאומיות שבא לידי ביטוי בהצעה של חברת הכנסת.

הסבר כיצד סוג לאומיות זה בא לידי ביטוי בקטע.

18. בזמן שהתנהלה מערכת בחירות במדינה-במזרח אירופה, שלחו פעילי זכויות אדם במדינה מכתב תלונה לפרלמנט האירופי. במכתב הם טענו שוועדת הבחירות המרכזית במדינה פוסלת את המועמדים של האופוזיציה, ושהיא נתנה הוראה לכלי התקשורת לא לראיין מועמדים אלה. הפעילים ביקשו מהפרלמנט האירופי להכריז על היעדר דמוקרטיה במדינה עקב הפרת תנאים הכרחיים לקיום בחירות דמוקרטיות.

— ציין והצג תנאי אחד לקיום בחירות דמוקרטיות שאינם מתקיים במדינה זו, לטענת הפעילים.

הסבר כיצד תנאי זה בא לידי ביטוי בקטע.

/המשך בעמוד 7/

19. במדינת ישראל מתנהל דיון ציבורי בשאלה אם ראוי שיהיו בתי ספר פרטיים. יש הטוענים שמערכת החינוך צריכה להיות ציבורית ומנוהלת בידי המדינה, ולעומתם יש הטוענים כי אין פסול בבתי ספר המוקמים ומנוהלים בידי גופים פרטיים.

הבע את עמדתך בעניין זה. הצג שני נימוקים התומכים בעמדתך ומתבססים על מושגים מתחום האזרחות.

בכתיבתך הקפד על הרכיבים הבאים:

א. טענה = הצגת עמדתך בעניין באופן ברור.

ב. הנמקה - הצגת שני נימוקים, שבעזרתם אתה מבסס את טענתך על מושגים נידע מלימודי האזרחות.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל.
אין להעתיק או לפרסם אלא בהשגת משרד החינוך